

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2011
6. volební období

146.

USNESENÍ

výboru pro evropské záležitosti
z 21. schůze konané dne 6. října 2011

k Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu /kód dokumentu 10610/11, KOM(2011) 275 v konečném znění/

Výbor pro evropské záležitosti po vyslechnutí informace náměstka ministra spravedlnosti Ing. arch. Pavla Kasíka a 1. náměstka ministra vnitra Mgr. Jaroslava Hrušky, po vyslechnutí zpravodajské zprávy posl. Jany Suché a po rozpravě

s c h v a l u j e stanovisko, které je přílohou tohoto usnesení.

Jaroslav Lobkowicz v. r.
ověřovatel výboru

Jana Suchá v. r.
zpravodajka výboru

Jan Bauer v. r.
předseda výboru

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu

**KOM(2011) 275 v konečném znění, kód Rady 10610/11
Interinstitucionální spis 2011/0129/COD**

- **Právní základ:**
Článek 82 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie.
- **Datum zaslání Poslanecké sněmovně prostřednictvím VEZ:**
25. 5. 2011
- **Datum projednání ve VEZ:**
31. 8. 2011 (1. kolo)
- **Procedura:**
Spolurozhodování.
- **Předběžné stanovisko vlády (dle § 109a odst. 1 jednacího řádu PS):**
Datované dnem 14. 7. 2011, doručené do výboru pro evropské záležitosti dne 31. 8. 2011 prostřednictvím systému ISAP.
- **Hodnocení z hlediska principu subsidiarity:**
Návrh je v souladu s principem subsidiarity.
- **Odůvodnění a předmět:**

Předložený návrh je součástí legislativního balíčku, jehož cílem je posílit práva obětí v EU.¹ Podniknutí některých opatření k posílení práv obětí trestných činů je totiž jednou ze strategických priorit v pracovním programu Komise na rok 2011², který v tomto směru vychází ze závěrů Stockholmského programu³ a jeho akčního plánu⁴. EU již dříve podnikla v této oblasti určitá opatření v podobě rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV o postavení obětí v trestním řízení a směrnice Rady 2004/80/ES o odškodňování obětí trestných činů. Úloha a potřeby obětí v trestním řízení jsou nicméně podle Komise i nadále všeobecně podceňovaným problémem a míra práv obětí se v jednotlivých členských státech stále významně liší.

Předložený návrh by měl obětem trestných činů uvnitř EU zajistit určitá minimální práva, a to nezávisle na jejich státní příslušnosti či zemi pobytu. Přijetí minimálních pravidel na úrovni EU by mělo vést k posílení důvěry v systémy trestního soudnictví

¹ Součástí tohoto balíčku je také Sdělení Komise o posílení práv obětí v EU (KOM(2011) 274) a Nařízení Evropského parlamentu a Rady o vzájemném uznávání ochranných opatření v občanských věcech (KOM(2011) 276).

² KOM(2010) 623

³ Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je (17024/09).

⁴ Akční plán provádění Stockholmského programu (KOM(2010) 171).

všech členských států a v návaznosti na to i k účinnější justiční spolupráci založené na vzájemné důvěře. Návrh by měl nahradit stávající rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV o postavení obětí v trestním řízení, a to komplexnější a specifitější úpravou dané problematiky.

Ve vztahu k ostatním stávajícím nástrojům upravujícím tuto oblast představuje návrh jakýsi horizontální rámec pro uspokojování potřeb všech obětí trestného činu bez ohledu na okolnosti či místo jeho spáchání. Zvláštními potřebami některých skupin obětí se pak zabývají konkrétní nástroje týkající se např. teroristických trestných činů, obchodování s lidmi či pohlavního zneužívání.

- **Obsah a dopad:**

Návrh směrnice vychází z velké části z výše zmíněného rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV o postavení obětí v trestním řízení, které má směrnice nahradit. Řada ustanovení byla zachována ve své původní podobě nebo pozměněna. Obsah rámcového rozhodnutí byl však návrhem podstatně rozšířen o nová ustanovení, která přinášejí zejména vymezení konkrétních práv obětí v rámci trestního řízení.

Směrnice definuje oběti *jako fyzické osoby, které utrpěly škodu včetně tělesného či psychického poškození, citovou újmu či hmotnou ztrátu přímo způsobenou trestným činem*. V případě, že osoba v důsledku trestného činu zemřela, jsou za oběti považováni také její rodinní příslušníci.⁵

Práva, která by měl obětem na základě směrnice zaručovat každý členský stát, lze rozdělit do tří kategorií. Jedná se o práva týkající se poskytování informací a podpory obětí, práva týkající se jejich účasti v trestním řízení a práva týkající se ochrany obětí v souvislosti s její zranitelností.

Co se týče poskytování informací a podpory těmto obětem, konkrétní práva upravuje kapitola 2. návrhu. Podle ní mají oběti právo na informace od prvního kontaktu s příslušným orgánem (veřejné orgány, služby podpory obětí, služby restorativní justice)⁶, právo na informace o jejich případu, právo rozumět a právo být chápány, právo na tlumočení a překlad či právo na přístup ke službám podpory.⁷ Účelem této části je zajistit, aby měly oběti dostatek informací ve formě, které mohou rozumět. Tyto informace by měly být oběti dostupné po celou dobu trestního řízení, a to nejpozději od okamžiku, kdy podá trestní oznámení.

Další kategorií práv jsou práva týkající se účasti obětí v trestním řízení, která upravuje kapitola 3. návrhu. Oběti mají podle této části právo na potvrzení o podání trestního oznámení, právo na slyšení v průběhu trestního řízení, právo na přezkum v případě rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, ale také právo na určité záruky v souvislosti s mediací a jinými službami restorativní justice⁸, právo na právní pomoc, právo na náhradu výdajů, právo na vrácení majetku či právo na rozhodnutí o náhradě od pachatele v průběhu trestního řízení.

⁵ Tj. manžel či manželka, druh či družka, registrovaný partner či partnerka, příbuzní v přímé linii, bratři a sestry a vyživované osoby obětí.

⁶ Jedná se především o informace týkající se podpory, kterou mohou získat, ochrany, o kterou mohou požádat, podmínek pro využití právního a jiného poradenství či postupů pro případ, že jejich práva nebudou respektována.

⁷ Jedná se o služby, které poskytují informace a poradenství, emoční a psychologickou podporu či praktickou pomoc.

⁸ Mezi tyto služby patří například mediace mezi obětí a pachatelem, konzultace s nejbližší rodinou či projednání za účasti činem dotčeného sociálního společenství. Účelem daného ustanovení je zajistit, aby v případě poskytování těchto služeb bylo zabráněno další viktimizaci obětí v důsledku tohoto procesu. Účast obětí by tak měla být zcela dobrovolná, přičemž by měl být zohledněn její věk a intelektuální vyspělost.

Poslední kategorií práv, která směrnice obětem trestných činů zaručuje, jsou práva na ochranu a respektování jejich zranitelnosti upravená v kapitole 4. návrhu. Do této skupiny patří zejména právo na ochranu bezpečnosti obětí a jejich rodinných příslušníků před odplatou, zastrašováním či další viktimizací, ale také právo na zamezení kontaktu mezi obětí a pachatelem⁹, právo obětí na ochranu v průběhu dotazování při vyšetřování trestného činu¹⁰ či právo na ochranu soukromí obětí a jejich rodinných příslušníků. Zvláštní pozornost je pak věnována tzv. zranitelným obětem¹¹, které mají právo na zvýšenou ochranu jak v průběhu vyšetřování trestného činu, tak v průběhu soudního řízení. S touto kategorií obětí by tak měli pracovat pouze speciálně proškolení pracovníci, kteří dokáží oběti zajistit odpovídající ochranu. S ohledem na mimořádnou zranitelnost dětí pak navíc návrh počítá ještě s dalšími ochrannými opatřeními, která zohlední specifický charakter této kategorie obětí.¹²

Ve své závěrečné části pak návrh obsahuje ustanovení o nutnosti speciálního proškolení pracovníků tak, aby byli schopni poskytnout obětem informace v odpovídajícím množství a kvalitě a zacházení zohledňující potřeby a zájmy jednotlivých obětí. Komise rovněž vyzývá jednotlivé členské státy ke vzájemné spolupráci a zaujetí koordinovaného přístupu k obětem s cílem umožnit účinnější ochranu jejich práv a zájmů v rámci trestního řízení.

- **Stanovisko vlády ČR:**

Vláda ČR předložený návrh vítá a souhlasí s tím, že je třeba přispět k posílení práv obětí trestných činů i na unijní úrovni. Prosazení rozumného minimálního standardu práv obětí trestné činnosti na úrovni EU může podle ní přispět k lepší vzájemné důvěře a usnadnit tak uznávání a výkon soudních rozhodnutí v oblasti spolupráce v trestních věcech. Vláda ČR je přesvědčena, že oproti stávajícímu stavu představuje předložený návrh jasnou přidanou hodnotu. V rámci projednávání dokumentu proto hodlá aktivně a konstruktivně usilovat o to, aby návrh přinesl konkrétní zlepšení postavení obětí trestné činnosti a nabídl funkční řešení stávajících problémů. Co se týče samotného obsahu návrhu, vláda ČR považuje za problematické zejména ustanovení definující oběť trestného činu, které se zcela odlišuje od českého pojetí, jež rozlišuje mezi poškozeným a obětí. Definice oběti v předloženém návrhu je podle vlády ČR příliš široká, a to zejména ve vztahu k rodinným příslušníkům, jejichž výčet podle ní zahrnuje zbytečně velký okruh osob. Od konečné podoby definice oběti se tak bude odvíjet i konečná pozice ČR k dalším článkům směrnice.

- **Předpokládaný harmonogram projednávání v orgánech EU:**

Projednávání předloženého návrhu v Evropském parlamentu je v současné době ve fázi prvního čtení. V Radě EU již bylo zahájeno jeho projednávání.

⁹ Např. zřízením oddělených čekáren či kontrolou příjezdu obětí a obviněných.

¹⁰ Účelem tohoto ustanovení je zabránit sekundární viktimizaci oběti prostřednictvím minimalizace jejího zatížení v průběhu vyšetřování trestného činu. Oběti by mělo být rovněž umožněno být doprovázena osobou, kterou si sama zvolí.

¹¹ Do této kategorie patří podle čl. 18 návrhu děti a osoby se zdravotním postižením, ale také oběti sexuálního násilí či obchodování s lidmi. Na základě individuálního posouzení osobní charakteristiky oběti a povahy daného trestného činu však mohou být za zranitelné považovány i osoby, které nepatří ani do jedné z těchto skupin.

¹² Jedná se například o umožnění používat videonahrávky předchozích výpovědí těchto obětí jako důkaz v soudním řízení či zavedení možnosti určit zvláštního zástupce v případech, že je dítě bez doprovodu nebo odloučeno od rodiny.

- **Závěr:**

Výbor pro evropské záležitosti

1. **b e r e n a v ě d o m í** Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu;
2. **p o d p o r u j e** posilování práv obětí trestných činů na úrovni EU;
3. zároveň **ž á d á v l á d u Č R**, aby jej informovala o dalším průběhu a výsledcích projednávání tohoto dokumentu.

Jaroslav Lobkowicz v. r.
ověřovatel výboru

Jana Suchá v. r.
zpravodajka výboru

Jan Bauer v. r.
předseda výboru